

ВІДГУК

офіційного рецензента на дисертацію

ГНАТЮК ДАР'І

ОПЕРНА ТВОРЧІСТЬ ГО ВЕНЬЦІНА:

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО

подану на здобуття наукового ступеня

доктора філософії зі спеціальності 025 – музичне мистецтво

Дисертаційне дослідження Дар'ї Гнатюк присвячене комплексному осмисленню оперної творчості одного з провідних сучасних китайських композиторів – Го Веньцзіна, представника течії «нової хвилі» у музичному мистецтві Китаю. Актуальність обраної теми зумовлена глобалізаційними процесами, що зумовлюють посилення інтересу до проблематики взаємодії національної традиції та інноваційних художніх стратегій у світовій музичній культурі.

У дисертації підкреслюється, що в умовах активної міжкультурної комунікації китайська опера демонструє нові моделі синтезу східної та західної художніх систем. У цьому контексті творчість Го Веньцзіна виступає яскравим прикладом поєднання традиційних елементів китайського музично-театрального мистецтва із сучасними композиторськими техніками. Дослідження цих процесів є важливим як для українського музикознавства, так і для ширшого осмислення тенденцій розвитку опери.

Наукова новизна роботи є безсумнівною: уперше в українському дискурсі здійснено системний аналіз оперної спадщини Го Веньцзіна, уведено до наукового обігу маловідомі джерела, зокрема архівні матеріали та авторські партитури, а також запропоновано оригінальне трактування проблеми взаємодії традиційного та новаторського в сучасній китайській опері. У цьому «дисертаційному кейсі» склалася майже унікальна наукова ситуація, коли аспірантка, представляючи українське музикознавство, водночас має

безпосередній контакт із досліджуваним культурним середовищем, і, відповідно, може відчуті і національний контекст китайської музичної традиції. Така подвійність компетентності Дар'ї Гнатюк дає можливість здійснювати глибокий компаративний аналіз і осмислювати явища, що перебувають на перетині різних художніх систем. Завдяки цьому в роботі з'являються оригінальні та іноді несподівані порівняння, зокрема зіставлення окремих інтонаційних і ладових моделей із принципами організації церковного співу, зокрема системи гласів (с. 43–44), що розширює аналітичну перспективу дослідження і надає йому міжкультурного виміру

Структура дисертації є продуманою, послідовною і дозволяє поступово перейти від загальнотеоретичних питань до безпосереднього аналізу конкретних музичних творів. Три розділи, що поєднують теоретичний, історико-культурний та аналітичний рівні, забезпечують цілісність наукової концепції. У роботі проаналізовано п'ять опер композитора – «Павільйон Фенікс», «Жага буденного життя», «Вовче селище», «Нічний бенкет» та «Поет Лі Бай». Дар'я Гнатюк розглядає їх у контексті взаємодії традиційних китайських театральних форм і сучасної композиторської техніки, що дозволяє виявити специфіку музично-драматургічного мислення автора.

Важливим результатом дослідження є висвітлення регіональних особливостей, які суттєво впливали на музичну мову китайських опер («Визначальною відмінністю між різновидами є місцевий діалект, який слугує основою для формування мелодичних структур і, відповідно, музичної мови вистави» (с. 41)), а також механізмів синтезу різних культурних традицій, зокрема поєднання елементів сичуаньської та пекінської опер із європейською музичною системою.

Водночас Дар'я Гнатюк зазначає проблемні моменти існування національної традиції в умовах глобалізаційних процесів, вказуючи, що «відкритість до міжнародного середовища мала і зворотний бік: значна частина новітнього оперного репертуару залишалася недоступною для китайської аудиторії. Прем'єрні покази, а іноді й уся подальша сценічна

історія таких опер відбувалася за межами країни. Унаслідок цього сучасна опера, незважаючи на художню зрілість і пошукову активність композиторів, нерідко залишалася відокремленою від національного глядача, функціонуючи радше як культурна вітрина на експорт, ніж як органічна частина актуального мистецького процесу всередині країни» (с. 63).

У дисертації переконливо показано, що у творчості Го Венцзіна перетин різних художніх векторів – традиції та новаторства, а також європейських і китайських музично-театральних практик – формує символічно-образну модель перехрестя, де горизонталь можна умовно співвіднести з діалогом культурних традицій Сходу і Заходу, тоді як вертикаль відображає взаємодію історично сформованих канонів із сучасними композиторськими пошуками. Така інтерпретація дозволяє розглядати оперну творчість композитора як простір інтенсивного культурного синтезу, де національні театральні архетипи, інтонаційні моделі китайської традиції та принципи європейської оперної драматургії взаємодіють у межах єдиної художньої концепції. Саме завдяки цьому поєднанню формується оригінальний авторський стиль, у якому традиція постає не як статичний канон, а як активний чинник творчого оновлення.

Дисертація спирається на широку джерельну базу, що включає наукові праці з історії китайського театру, музикознавчі дослідження сучасної китайської музики, публікації зарубіжних дослідників, а також інтерв'ю з композитором. Такий підхід дозволяє комплексно розглянути творчість Го Венцзіна в культурно-історичному контексті і підкреслити думку композитора про те, «що ефективний вокальний стиль в китайській опері може бути досягнутий не шляхом наслідування європейських моделей, а через реінтерпретацію національної вокальної традиції» (с. 92).

Практичне значення результатів роботи полягає у можливості їх використання у курсах історії світової музики, сучасної музичної культури, історії оперного мистецтва, а також у наукових працях, присвячених проблемам міжкультурної взаємодії в музиці.

Поряд із безсумнівними науковими здобутками дисертації можна зауважити і перспективні напрями дослідження, серед яких порівняльний аналіз творчості Го Веньцзіна з іншими китайськими композиторами (що дозволило б чіткіше окреслити специфіку його індивідуального стилю), подальше розширення компаративного підходу, зокрема у зіставленні китайських оперних новацій із аналогічними процесами у сучасній європейській опері тощо.

Питання:

- 1) На с. 44 Ви зазначаєте, що «виконавці традиційної опери користуються так званим психологічним текстом. Для артистів традиційної сцени лібрето, в якому зазначено лише назви мелодій і мотивів, вже є повноцінним музичним текстом, навіть за відсутності нотної фіксації. Це зумовлено особливостями навчання в оперних школах, де акцент робиться на засвоєнні усталених мелодичних формул». Проясніть, будь ласка, наскільки вираз «психологічний текст» є усталеним для досліджень китайської опери і яким є співвідношення цих двох традицій (за повністю занотованим чи «психологічним» текстом) у сучасній постановочній практиці Китаю?
- 2) Після перегляду фрагменту опери «Нічний бенкет» виникло питання щодо її сценічного оформлення: у традиційній опері очікуваним було б використання національних костюмів та аксесуарів, які б відтворювали історичний контекст зображуваних подій (адже часто сценічне оформлення є одним з ключових елементів постановки опери історичного змісту). Якщо у даному випадку цей аспект відсутній, то яким чином віртуальність та умовність як специфічні риси китайського музичного театру його компенсують?

Узагальнюючи викладене, можна зазначити, що дисертація Дар'ї Гнатюк є самостійним, цілісним і актуальним науковим дослідженням,

присвяченим важливій проблемі сучасного музикознавства – взаємодії національної традиції та новаторства в оперному мистецтві.

Робота характеризується ґрунтовною джерельною базою, продуманою методологією та аргументованими висновками. Отримані результати мають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість.

Підсумовуючи, наголошу, що робота Дар'ї Гнатюк «Оперна творчість Го Веньцзіна: традиції та новаторство» є виконаним на належному науковому рівні дослідженням і представляє одну з перших системних розвідок українського музикознавства, у якій розглянуто оперну спадщину сучасного китайського композитора. Дисертація відповідає всім необхідним вимогам МОН України, а її авторка Дар'я Гнатюк заслуговує присвоєння наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво (галузь знань 02 Культура і мистецтво).

Кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри історії світової музики
Національної музичної академії
України ім. П.І. Чайковського

В. Б. Артем'єва